

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Niende Afdeling)

5. juni 2025*

»Præjudiciel forelæggelse – forbrugerbeskyttelse – direktiv 93/13/EØF – urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler – artikel 3, 5 og 7 samt bilagets punkt 1, litra e) – tidsbegrænset elektricitetsleveringsaftale – vilkår, der pålægger en konventionalbod i tilfælde af manglende betaling – bodsbeløbets forholdsmæssige karakter – klar og forståelig affattelse af kontraktvilkår – direktiv (EU) 2019/944 – ikke anvendelig«

I sag C-749/23,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Okresní soud v Teplicích (kredsdomstolen i Teplice, Den Tjekkiske Republik) ved afgørelse af 14. september 2023, indgået til Domstolen den 20. november 2023, i sagen

innogy Energie s.r.o.

mod

QS,

har

DOMSTOLEN (Niende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, N. Jääskinen (refererende dommer), og dommerne A. Arabadjiev og R. Frendo,

generaladvokat: J. Kokott,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- innogy Energie s.r.o. Advokát ved P. Dub,
- den finske regering ved H. Leppo, som befuldmægtiget,
- Europa-Kommissionen ved P. Kienapfel og P. Ondrůšek, som befuldmægtigede,

* Processprog: tjekkisk.

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af dels artikel 3, 5 og 7 i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT 1993, L 95, s. 29) og punkt 1, litra e), i bilaget til dette direktiv, dels artikel 12, stk. 3, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2019/944 af 5. juni 2019 om fælles regler for det indre marked for elektricitet og om ændring af direktiv 2012/27/EU (EUT 2019, L 158, s. 125).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem innogy Energie s.r.o., et energiforsyningsselskab, og QS, en forbruger, vedrørende et krav fra dette selskab om betaling af en bod på grundlag af et vilkår i den elektricitetsleveringsaftale, der er indgået med forbrugeren.

Retsforskrifter

EU-retten

Direktiv 93/13/EF

- 3 Artikel 3 i direktiv 93/13 bestemmer følgende:

»1. Et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.

2. Et kontraktvilkår anses altid for ikke at have været genstand for individuel forhandling, når det er udarbejdet på forhånd, og forbrugeren derved ikke har haft nogen indflydelse på indholdet, navnlig i forbindelse med en standardkontrakt.

Den omstændighed, at visse elementer i et kontraktvilkår eller et enkelt kontraktvilkår har været genstand for individuel forhandling, udelukker ikke anvendelse af denne artikel på resten af en aftale, hvis en samlet vurdering fører til den konklusion, at der alligevel er tale om en standardkontrakt.

Hvis en erhvervsdrivende hævder, at et standardiseret kontraktvilkår har været genstand for individuel forhandling, har han bevisbyrden.

3. Bilaget indeholder en vejledende og ikke-udtømmende liste over de kontraktvilkår, der kan betegnes som urimelige.«

- 4 Dette direktivs artikel 4, stk. 1, er affattet således:

»Det vurderes, om et kontraktvilkår er urimeligt, under hensyn til hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved på tidspunktet for aftalens indgåelse at tage hensyn til alle

omstændighederne i forbindelse med dens indgåelse samt til alle andre vilkår i aftalen eller i en anden aftale, som hænger sammen med denne, jf. dog artikel 7.«

5 Direktivets artikel 5 er affattet således:

»I de aftaler, hvor alle eller nogle af de vilkår, der tilbydes forbrugeren, er i skriftlig form, skal disse vilkår altid være udarbejdet på en klar og forståelig måde. Hvis der opstår tvivl om et kontaktvilkårs betydning, gælder den fortolkning, som er mest gunstig for forbrugeren. [...]«

6 Samme direktivs artikel 7 fastsætter i stk. 1:

»Medlemsstaterne sikrer, at der i forbrugernes og konkurrenternes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.«

7 Bilaget til direktiv 93/13 har overskriften »Kontraktvilkår som omhandlet i artikel 3, stk. 3«. Punkt 1, litra e), i bilaget til direktivet er affattet således:

»Kontraktvilkår, hvis formål eller virkning er følgende:

[...]

e) at pålægge en forbruger, som ikke opfylder sine forpligtelser, en uforholdsmæssigt stor godtgørelse.«

Direktiv 2019/944/EF

8 Artikel 12 i direktiv 2019/944 med overskriften »Ret til at skifte [leverandør] og regler for skifterelaterede gebyrer« bestemmer:

»1. Skift af leverandør eller af markedsdeltager, der er aktiv inden for aggregering, skal foretages på den kortest mulige tid. Medlemsstaterne sikrer, at kunder, der ønsker at skifte leverandør eller markedsdeltager, der er aktiv inden for aggregering, har ret til, at et sådant skift sker senest tre uger efter datoen for anmodningen, idet kontraktvilkårene overholdes. Senest i 2026 må den tekniske proces vedrørende skift af leverandør ikke tage mere end 24 timer, og det skal være muligt på enhver hverdag.

2. Medlemsstaterne sikrer, at i det mindste husholdningskunder og små virksomheder ikke opkræves skifterelaterede gebyrer.

3. Uanset stk. 2 kan medlemsstaterne tillade leverandører eller markedsdeltagere, der er aktive inden for aggregering, at opkræve kontraktopsigelsesgebyrer af kunder, der frivilligt opsiger tidsbegrænsede fastpriselektricitetsleveringskontrakter før deres udløb, forudsat at sådanne gebyrer er en del af en kontrakt, som en kunde frivilligt har indgået, og at kunden informeres tydeligt om gebyrerne, inden kontrakten indgås. Sådanne gebyrer skal være forholdsmæssige og må ikke overstige de direkte økonomiske tab for leverandøren eller den markedsdeltager, der er aktiv inden for aggregering, som følge af kundens opsigelse af kontrakten, herunder omkostningerne ved eventuelle bundtede investeringer eller ydelser, der allerede er leveret til kunden som led i kontrakten. Bevisbyrden for det direkte økonomiske tab påhviler leverandøren eller den markedsdeltager, der er aktiv inden for aggregering, og lovligheden af

kontraktopsigelsesgebyrer overvåges af den regulerende myndighed eller af enhver anden kompetent national myndighed.«

- 9 Artikel 71 i direktiv 2019/944 med overskriften »Gennemførelse« præciserer følgende i stk. 1:
- »Medlemsstaterne sætter de nødvendige love og administrative bestemmelser i kraft for at efterkomme [...] artikel 11-24 [...] senest den 31. december 2020 [...]«

Tjekkisk ret

Lov nr. 89/2012 om den civile lovbog

- 10 Artikel 1811 i zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (lov nr. 89/2012, den civile lovbog) bestemmer i stk. 1:

»Erhvervsdrivende er forpligtet til at udlevere samtlige oplysninger til forbrugeren på en klar og forståelig måde og på det sprog, som den indgåede aftale er udfærdiget på.«

- 11 Denne lovs artikel 2048, stk. 1, er affattet således:

»Såfremt parterne i aftalen er blevet enige om en konventionalbod, der skal betales, i tilfælde af at de aftalte forpligtelser bliver misligholdt, herunder om bodens størrelse eller en fremgangsmåde for fastsættelse af bodens størrelse, kan kreditor kræve betaling af boden, uanset om den pågældende har lidt tab som følge af misligholdelsen af forpligtelsen [som sikret ved konventionalboden]. Konventionalboden kan ligeledes fastsættes i en anden form end penge.«

Lov nr. 458/2000 om energi

- 12 Artikel 28 i zákon č. 458/2000 Sb., energetický zákon (lov nr. 458/2000 om energi) bestemmer i stk. 1, litra e), og i stk. 2, litra l):

»1. Kunden er berettiget til:

[...]

e) vederlagsfrit at vælge og skifte elleverandør

[...]

2. Kunden er forpligtet til:

[...]

l) ved udøvelse af retten til at vælge leverandør i henhold til stk. 1, litra e), at overholde det aftalte opsigelsesvarsel, såfremt aftalen er indgået på ubestemt tid.«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 13 Den 24. januar 2020 indgik QS og innogy Energie en tidsbegrænset aftale om levering af elektricitet til husholdningsbrug, der fastsatte en elpris, som var garanteret i hele aftalens løbetid, og som var lavere end den pris, der blev anvendt inden for rammerne af tidsbegrænsede elektricitetsleveringsaftaler.
- 14 Denne standardkontrakt, der bestod af en fortrykt elektronisk formular, som omfattede to sider, fastsatte betaling af månedlige acountobeløb på 1 200 tjekkiske koruny (CZK) (ca. 48 EUR) for et forbrug, der var fastsat til 1,8 MWh/år. På aftalens første side i den del, der havde overskriften »aftalens indgåelse og løbetid«, var angivet, at aftalen blev indgået for en tidsbegrænset periode på 30 måneder, svarende til »[g]rundperioden«, og at aftalen ikke kunne opsiges førtidigt i denne periode.
- 15 Desuden fremgik det af den del, der havde overskriften »Andre vilkår« på den første side, at kunden var forpligtet til uden ugrundet ophold at tilkende sin støtte til innogy Energie til gennemførelsen af aftalen og navnlig til ikke at udvise nogen form for retlig eller anden adfærd, der hindrede opfyldelsen af et sådant tilsagn, bortset fra adfærd, som kunden var bemyndiget til ved lov. I tilfælde af tilsidesættelse af denne forpligtelse indeholdt den nævnte aftale et vilkår, hvorefter kunden var forpligtet til at betale innogy Energie en bod på 3 000 CZK (ca. 120 EUR). I tilfælde af navnlig en gentagen tilsidesættelse af forpligtelsen til at betale elprisen kunne kunden ligeledes pålægges en konventionalbod, der omfattede en eventuel godtgørelse for den skade, som innogy Energie havde lidt som følge af det manglende forbrug af den aftalte elektricitetsmængde. Denne bod svarede til et beløb på 400 CZK (ca. 16 EUR) for hver kalendermåned efter den dag, hvor aftalen blev opsagt, eller leveringen af elektricitet blev suspenderet indtil aftalens udløb.
- 16 Aftalen mellem QS og innogy Energie blev udfyldt elektronisk af dette selskabs medarbejdere. QS har haft mulighed for at se den på en computerskærm, inden han underskrev den ved hjælp af en digital tablet. Den undertegnede endelige aftale blev sendt pr. e-mail til kunden, som kunne anmode om en papirudgave på et hvilket som helst tidspunkt i forhandlingerne.
- 17 Ved skrivelse af 21. juli 2020 anmodede innogy Energie QS om at betale acountobeløbene på 1 200 CZK (ca. 48 EUR) for juni og juli 2020. På grund af den manglende opfyldelse af QS' forpligtelse til behørigt at betale elprisen bragte dette selskab den 11. september 2020 leveringen af elektricitet til QS til ophør i overensstemmelse med den gældende nationale lovgivning og krævede ved skrivelse af 13. september 2020, at QS – i konventionalbod – senest den 23. september 2020 betalte et beløb på 8 800 CZK (ca. 360 EUR), dvs. 400 CZK (ca. 16 EUR) for hver af de resterende 22 måneder inden udløbet af den oprindelige aftale. QS foretog en delvis betaling på 2 190,34 CZK (ca. 90 EUR). Ved skrivelse af 23. september 2020 opsagde innogy Energie aftalen med QS med den begrundelse, at han trods gentagne påkrav ikke havde betalt de skyldige beløb i henhold til denne aftale. Dette selskab udfærdigede ligeledes en endelig opgørelse, hvoraf fremgik, at selskabet for perioden fra den 4. februar 2020 til den 11. september 2020 havde modtaget 316,36 CZK (ca. 12 EUR) for meget.
- 18 I denne sammenhæng har innogy Energie anlagt sag ved Okresní soud v Teplicích (kredsdomstolen i Teplice, Den Tjekkiske Republik), som er den forelæggende ret, med påstand om, at QS på grundlag af det vilkår, der fastsætter denne bod, tilpligtes at betale et beløb på 6 609,66 CZK (ca. 270 EUR), dvs. det skyldige beløb i henhold til den nævnte bod.

- 19 Den forelæggende ret har indledningsvis anført, at Ústavní soud (forfatningsdomstol, Den Tjekkiske Republik) i henhold til den nationale lovgivning om urimelige kontraktvilkår, der var gældende før den 1. januar 2014, har fastslået, at for at et vilkår, der fastsætter en konventionalbod, ikke kan anses for urimeligt, skal det være en del af selve teksten til den aftale, der er indgået med en forbruger, det skal være tilstrækkeligt læseligt og klart og præsenteres på en logisk måde, for at gennemsnitsforbrugeren kan forstå det, samt med en tilstrækkelig skriftstørrelse, og det må ikke indsættes i et afsnit i denne aftale, der kan give forbrugeren det indtryk, at der er tale om et accessorisk vilkår.
- 20 Den forelæggende ret har dernæst anført, at innogy Energie har anvendt en metode til at indsætte sanktionsklausuler i aftalen, hvilket har foranlediget denne ret til at rejse spørgsmålet om, hvorvidt gennemsigtskravene i artikel 5 i direktiv 93/13 er opfyldt. Den forelæggende ret har navnlig henvist til placeringen af det i hovedsagen omhandlede kontraktvilkår på aftalens første side i det afsnit, der har overskriften »Andre vilkår«, dvs. i den del af aftalen, som ikke indeholder noget vilkår, der har været genstand for individuel forhandling, i modsætning til de vilkår, der fremgår af denne aftales anden side. Den forelæggende ret er i tvivl om, hvorvidt dette vilkår er i overensstemmelse med de EU-retlige regler om forbrugerbeskyttelse, for så vidt som det findes på en side i en standardkontrakt, der ikke skal udfyldes, hvilket gør det mindre synligt for kunden.
- 21 Den forelæggende ret har anført, at innogy Energie i et tilfælde, hvor aftalen bringes til ophør som følge af kundens manglende opfyldelse af sine økonomiske forpligtelser, anvender en konventionalbod på 400 CZK (ca. 16 EUR) pr. måned for hver måned, hvor forbruget i henhold til den tidsbegrænsede aftale ikke fandt sted, uden at dette selskab er forpligtet til at godtgøre størrelsen af det faktiske direkte lidte økonomiske tab. Hvis aftalen derimod opsiges af forbrugeren som følge af et leverandørskifte i den periode, hvor den pågældende har givet sit tilsagn, har leverandøren ret til en godtgørelse, som fastsat i konventionalboden svarende til det lidte økonomiske tab, som leverandøren skal godtgøre.
- 22 Endelig har den forelæggende ret fremhævet, at der i hovedsagen ikke er betalt for lidt for den leverede energi, men at innogy Energie tværtimod har modtaget for meget, selv om QS ikke har betalt mindst to månedlige acountobeløb på 1 200 CZK (ca. 48 EUR).
- 23 På denne baggrund har Okresní soud v Teplicích (kredsdomstolen i Teplice) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
 - »1) Er ånden bag og formålet med [direktiv 93/13] til hinder for, at direktivets artikel 3, sammenholdt med [punkt 1], litra e), i bilaget til dette direktiv, [og] sammenholdt med direktivets artikel 5 om, at disse vilkår altid skal være udarbejdet på en klar og forståelig måde, samt [med] effektivitetsprincippet som omhandlet i artikel 7, fortolkes således, at en konventionalbod, der fremgår af afsnittet »[Andre vilkår]« på side 1/2 (på første side) i en [standardkontrakt], skal betragtes som en egentlig del af den skriftlige aftale, der er indgået mellem forbrugeren og [el]leverandøren, selv om der (i [strid med] den sædvanlige praksis på området for forbrugeraftaler) på den »første« side ikke findes nogle oplysninger, der identificerer kontraktparterne, ikke [fysisk er] tilføjet [noget], og [vilkåret] om konventionalbod fremgår af afsnittet »[Andre vilkår]« [og derfor] fremstår som [et vilkår] af uvæsentlig betydning, for så vidt som det kan kræves af forbrugeren, at den pågældende har gjort sig bekendt med denne side i aftalen, [når] der af den anden side i aftalen (2/2), der er udfyldt og underskrevet, fremgår tilstrækkelige oplysninger om, at denne side udgør side [nr. 2], netop fordi denne er betegnet som 2/2?

- 2) Er ånden bag og formålet med [direktiv 93/13] til hinder for, at direktivets artikel 3, sammenholdt med [punkt 1], litra e), i bilaget til dette direktiv og/eller artikel 12, stk. 3, i [direktiv 2019/944] fortolkes således, at størrelsen af det faktiske direkte økonomiske tab for [el]leverandøren, der har indgået en tidsbegrænset aftale med forbrugeren om levering af elektricitet til en fast pris, er uden betydning, når leverandøren bringer denne aftale til ophør før tid på grund af forbrugers misligholdelse af aftalen?»

Om de præjudicielle spørgsmål

Formaliteten vedrørende det andet spørgsmål

- 24 Den forelæggende ret ønsker med det andet spørgsmål ønsker nærmere bestemt oplyst, om artikel 3 i direktiv 93/13, sammenholdt med punkt 1, litra e), i bilaget hertil »og/eller« med artikel 12, stk. 3, i direktiv 2019/944, skal fortolkes således, at i tilfælde af en leverandørs førtidige opsigelse af en tidsbegrænset fastpriselicitetsleveringsaftale som følge af forbrugers misligholdelse af sine kontraktlige forpligtelser og anvendelse af en konventionalbod, der dækker det direkte økonomiske tab, som denne leverandør har lidt som følge af denne opsigelse, er leverandøren forpligtet til at bevise, at dette tab faktisk foreligger.
- 25 innogy Energie har rejst tvivl om, hvorvidt det andet præjudicielle spørgsmål kan antages til realitetsbehandling i det omfang, det henviser til artikel 12, stk. 3, i direktiv 2019/944, for så vidt som denne bestemmelse endnu ikke var blevet fuldt ud gennemført i tjekkisk ret på tidspunktet for indgåelsen og opsigelsen af den i hovedsagen omhandlede aftale og derfor er uden relevans for den foreliggende sag.
- 26 Det skal bemærkes, at en ny retsregel finder anvendelse fra det tidspunkt, hvor den retsakt, hvori den er indeholdt, træder i kraft, og at den, selv om den ikke finder anvendelse på retlige situationer, der er opstået og endeligt fastlagt, mens den tidligere lov var gældende, skal anvendes på disses fremtidige virkninger og på nye retlige situationer. Noget andet gælder kun – og med forbehold af det principielle forbud mod retsakters tilbagevirkende kraft – såfremt den nye retsregel er ledsaget af særbestemmelser, som specielt regulerer dens tidsmæssige anvendelse (dom af 13.7.2023, Banco Santander (Henvisning til et officielt indeks), C-265/22, EU:C:2023:578, præmis 37 og den deri nævnte retspraksis).
- 27 Hvad særligt angår direktiver er det således som hovedregel kun retlige situationer, der er opstået efter udløbet af fristen for gennemførelse af et direktiv, der tidsmæssigt er omfattet af direktivets anvendelsesområde (dom af 13.7.2023, Banco Santander (Henvisning til et officielt indeks), C-265/22, EU:C:2023:578, præmis 38 og den deri nævnte retspraksis).
- 28 I henhold til artikel 71 i direktiv 2019/944 skulle medlemsstaterne senest den 31. december 2020 have vedtaget og offentliggjort de nødvendige bestemmelser for at efterkomme bl.a. dette direktivs artikel 12. Det fremgår af de sagsakter, som Domstolen råder over, at den tjekkiske lovgivning til gennemførelse af det nævnte direktiv, dvs. den ændrede udgave af lov nr. 458/2000 om energi, trådte i kraft den 1. januar 2022. Det fremgår imidlertid ligeledes af disse sagsakter, at den i hovedsagen omhandlede elektricitetsleveringsaftale blev indgået den 24. januar 2020 og opsagt af innogy Energie den 23. september 2020, ti dage efter selskabets anmodning om betaling af konventionalboden, dvs. inden udløbet af fristen for gennemførelse af artikel 12 i direktiv 2019/944.

- 29 Det følger heraf, at direktiv 2019/944 hverken fandt anvendelse på tidspunktet for indgåelsen eller for opsigelsen af den i hovedsagen omhandlede aftale.
- 30 Henset til ovenstående betragtninger er fortolkningen af artikel 12, stk. 3, i direktiv 2019/944 uden forbindelse med afgørelsen af tvisten i hovedsagen, således at det andet præjudicielle spørgsmål ikke kan antages til realitetsbehandling, for så vidt som det vedrører fortolkningen af denne bestemmelse.

Realiteten

- 31 Den forelæggende ret ønsker med de to præjudicielle spørgsmål, som skal behandles samlet, nærmere bestemt oplyst, for det første om artikel 3, stk. 1, og artikel 5 i direktiv 93/13, sammenholdt med punkt 1, litra e), i bilaget til dette direktiv og dette direktivs artikel 7, skal fortolkes således, at et vilkår i en tidsbegrænset fastpriselektricitetsleveringsaftale, der gør det muligt for en leverandør, der har opsagt nævnte aftale inden dens udløb, på grund af forbrugerens manglende betaling automatisk at pålægge denne forbruger en fast bod, uafhængigt af det direkte økonomiske tab, som denne leverandør faktisk har lidt, kan være urimeligt, og for det andet om dette vilkår ved sin opbygning og placering i denne aftale og omstændighederne i forbindelse med nævnte aftales elektroniske indgåelse opfylder de krav om gennemsigtighed, der er fastsat i artikel 5 i direktiv 93/13.
- 32 I første række skal det i denne henseende erindres, at artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 bestemmer, at et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.
- 33 Som det fastsættes i artikel 3, stk. 3, i direktiv 93/13, indeholder bilaget til dette direktiv en vejledende og ikke-udtømmende liste over kontraktvilkår, der kan betegnes som urimelige. På listen over de vilkår, der er opregnet i dette bilag, fremgår navnlig, som det fremgår af punkt 1, litra e), i dette bilag, kontraktvilkår, hvis formål eller virkning er »at pålægge en forbruger, som ikke opfylder sine forpligtelser, en uforholdsmæssigt stor godtgørelse«.
- 34 Selv om indholdet af det nævnte bilag ikke automatisk og alene kan fastslå, at et omtvistet kontraktvilkår er urimeligt, udgør det imidlertid et væsentligt element, hvorpå den kompetente ret kan basere sin bedømmelse af, hvorvidt dette kontraktvilkår er urimeligt (dom af 26.4.2012, Invitel, C-472/10, EU:C:2012:242, præmis 26 og den deri nævnte retspraksis).
- 35 Det følger heraf, at det påhviler den nationale ret at vurdere, om et kontraktvilkår er urimeligt som omhandlet i artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13. I forbindelse med denne vurdering tilkommer det denne ret under hensyn til alle omstændighederne i sagen at efterprøve først den eventuelt manglende overholdelse af kravet om god tro og dernæst, om der foreligger en betydelig skævhed til skade for forbrugeren som omhandlet i denne sidstnævnte bestemmelse (jf. i denne retning dom af 3.10.2019, Kiss og CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, præmis 49 og den deri nævnte retspraksis).
- 36 Den forelæggende ret skal derfor undersøge, om det i hovedsagen omhandlede kontraktvilkår dels overholder kravet om god tro, dels om der foreligger en betydelig skævhed til skade for forbrugeren, og mere præcist om den faste godtgørelse, der er fastsat i dette vilkår, er uforholdsmæssig stor som omhandlet i punkt 1, litra e), i bilaget til direktiv 93/13.

- 37 Hvad angår spørgsmålet om, under hvilke omstændigheder der opstår en sådan skævhed »til trods for kravene om god tro«, skal der mindes om, at den nationale ret, henset til 16. betragtning til direktiv 93/13, med henblik herpå skal efterprøve, om den erhvervsdrivende ved at handle loyalt og rimeligt med forbrugeren med rimelighed kunne forvente, at forbrugeren ville acceptere et sådant vilkår efter individuel forhandling (dom af 26.1.2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, præmis 60 og den deri nævnte retspraksis).
- 38 I forbindelse med denne undersøgelse fremgår det af Domstolens praksis, at der bl.a. skal tages hensyn til de regler, der finder anvendelse i national ret, såfremt der ikke foreligger en aftale mellem parterne herom, idet den nationale ret således inden for rammerne af en sammenlignende analyse kan foranlediges til at vurdere, om og i givet fald i hvilket omfang aftalen stiller forbrugeren i en mindre gunstig retsstilling end den, der er fastsat i gældende national lovgivning (jf. i denne retning dom af 26.1.2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, præmis 59 og den deri nævnte retspraksis).
- 39 Den forelæggende ret skal ligeledes efterprøve, om størrelsen af den i hovedsagen omhandlede konventionalbod er egnet til at sikre gennemførelsen af de formål, som den forfølger, og at den ikke går ud over, hvad der er nødvendigt for at opnå disse formål (jf. i denne retning dom af 14.3.2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, præmis 74).
- 40 Det skal bemærkes, at det i artikel 4, stk. 1, i direktiv 93/13 præciseres, at det vurderes, om et kontraktvilkår er urimeligt, under hensyn til hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved på tidspunktet for aftalens indgåelse at tage hensyn til alle omstændighederne i forbindelse med dens indgåelse samt til alle andre vilkår i aftalen eller i en anden aftale, som hænger sammen med denne.
- 41 Domstolen har fastslået, at kontraktvilkår, der synes at fastsætte automatiske sanktioner, der ikke står i rimeligt forhold til arten af forbrugers eventuelle misligholdelse, skal kunne erklæres urimelige på grundlag af artikel 3, stk. 3, i direktiv 93/13, sammenholdt med punkt 1, litra e), i bilaget til direktivet (jf. i denne retning kendelse af 24.10.2019, Topaz, C-211/17, EU:C:2019:906, præmis 59).
- 42 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at konventionalboden på 400 CZK (ca. 16 EUR) blev pålagt QS som følge af den manglende betaling af to månedlige acotobeløb på 1 200 CZK (ca. 48 EUR) for hver måned efter ophøret af leveringen af elektricitet og for aftalens resterende løbetid, der oprindeligt var fastsat til 30 måneder. Denne bod kan således udgøre en automatisk og »uforholdsmæssig stor« sanktion som omhandlet i punkt 1, litra e), i bilaget til direktiv 93/13 og i den praksis fra Domstolen, der er nævnt i denne doms præmis 41, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at afgøre.
- 43 Den forelæggende ret skal ved denne undersøgelse ligeledes efterprøve, om størrelsen af den nævnte bod er egnet til at sikre gennemførelsen af de formål, som den forfølger, og om den går ud over, hvad der er nødvendigt for at nå disse formål som omhandlet i den retspraksis, der er nævnt i denne doms præmis 39. Det skal navnlig for det første bemærkes, at den i hovedsagen omhandlede bod følger af et kontraktvilkår, der er indsat i en tidsbegrænset aftale om levering af elektricitet til husholdningsbrug, som fastsætter en elpris, der er garanteret i hele aftalens løbetid, og som er lavere end den pris, der anvendes i forbindelse med tidsubegrænsede elektricitetsleveringsaftaler. Dette vilkår synes således at have til formål at afhjælpe eventuelle skader, der påføres leverandøren som følge af, at den energimængde, der er aftalt for kunden, ikke er blevet forbrugt, hvilken energi leverandøren har købt på forhånd for kunden på volatile

engrosmarkeder inden for rammerne af tidsbegrænsede aftaler i hele den i aftalen aftalte løbetid. For det andet skal den forelæggende ret tage hensyn til den omstændighed, at den endelige opgørelse, som leverandøren har udarbejdet, viser, at der er betalt for meget, og dette selv om QS ikke havde betalt to månedlige acontobeløb.

- 44 Hvad i anden række angår det krav om gennemsigtighed, der fremgår af artikel 5 i direktiv 93/13, og som fastsætter, at de skriftlige kontraktvilkår »altid« skal være udarbejdet på en klar og forståelig måde, skal det bemærkes, at dette krav udgør et af de elementer, der skal tages hensyn til i forbindelse med vurderingen af, om dette vilkår er urimeligt. Det følger imidlertid af dette direktivs artikel 4, stk. 2, at den omstændighed, at et vilkår ikke er affattet klart og forståeligt, ikke i sig selv kan medføre, at det er urimeligt (jf. i denne retning dom af 13.7.2023, Banco Santander (Henvisning til et officielt indeks), C-265/22, EU:C:2023:578, præmis 66).
- 45 Det nævnte krav kan ikke reduceres til, at disse vilkår alene formelt og grammatisk set skal være forståelige. For så vidt som den ved dette direktiv indførte beskyttelsesordning hviler på den betragtning, at forbrugeren befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende hvad angår navnlig informationsniveau, skal det krav om en klar og forståelig affattelse af kontraktvilkårene og dermed om gennemsigtighed, som nævnte direktiv indfører, nemlig fortolkes bredt (dom af 16.3.2023, Caixabank (Gebyr for oprettelse af lån), C-565/21, EU:C:2023:212, præmis 30).
- 46 Kravet om, at et kontraktvilkår skal være affattet klart og forståeligt, skal derfor forstås således, at det også indebærer, at aftalen klart skal beskrive, hvordan den konverteringsmekanisme, som det omhandlede vilkår henviser til, konkret fungerer, og i givet fald forholdet mellem denne mekanisme og den, der er fastsat i andre vilkår, således at denne forbruger på grundlag af klare og forståelige kriterier sættes i stand til at vurdere, hvilke økonomiske følger aftalen kan få for den pågældende (dom af 20.9.2017, Andriuc m.fl., C-186/16, EU:C:2017:703, præmis 45 og den deri nævnte retspraksis).
- 47 Det påhviler den forelæggende ret at undersøge dette spørgsmål på baggrund af alle relevante faktiske omstændigheder, herunder den reklame og de oplysninger, som leverandøren fremkom med under forhandlingen af den omhandlede aftale (jf. i denne retning dom af 20.9.2017, Andriuc m.fl., C-186/16, EU:C:2017:703, præmis 46 og den deri nævnte retspraksis).
- 48 Det er mere præcist af afgørende betydning for forbrugeren, at den pågældende før indgåelsen af en aftale oplyses om kontraktvilkårene og konsekvenserne af denne indgåelse, idet det netop er på grundlag af disse oplysninger, at forbrugeren tager stilling til, om vedkommende ønsker at binde sig kontraktligt til en erhvervsdrivende ved at tiltræde de vilkår, som denne erhvervsdrivende forinden har udarbejdet (dom af 20.9.2017, Andriuc m.fl., C-186/16, EU:C:2017:703, præmis 48 og den deri nævnte retspraksis).
- 49 For at afgøre, om et kontraktvilkår er klart og forståeligt, skal der ligeledes tages hensyn til det opmærksomhedsniveau, der i forhold til et sådant vilkår kan forventes af en almindeligt oplyst, rimeligt opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger (dom af 16.3.2023, Caixabank (Gebyr for oprettelse af lån), C-565/21, EU:C:2023:212, præmis 44).
- 50 Det skal endvidere bemærkes, at placeringen og opbygningen af et kontraktvilkår som det i hovedsagen omhandlede gør det muligt at fastslå, om dette vilkår udgør et vigtigt element i aftalen, for så vidt som disse elementer giver forbrugeren mulighed for at vurdere de økonomiske konsekvenser, som dette vilkår kan få for den pågældende (jf. i denne retning dom af 16.3.2023, Caixabank (Gebyr for oprettelse af lån), C-565/21, EU:C:2023:212, præmis 46).

- 51 Det er i lyset af de betragtninger, der er nævnt i denne doms præmis 44-50, at det tilkommer den forelæggende ret at vurdere, om det vilkår, der fastsætter konventionalboden, opfylder de krav om gennemsigtighed, der er fastsat i artikel 5 i direktiv 93/13.
- 52 Hvad i det foreliggende tilfælde for det første angår omstændighederne i forbindelse med indgåelsen af elektricitetsleveringsaftalen fremgår det af de sagsakter, som Domstolen råder over, at denne aftale svarer til en fortrykt formular i elektronisk form, idet QS har haft mulighed for at anmode om en printet version heraf på et hvilket som helst tidspunkt i forhandlingerne. Det skal imidlertid bemærkes, således som det fremgår af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at den nævnte aftale ikke er blevet udfyldt af forbrugeren, men af medarbejderne i det medkontraherende selskab, som kontrollerede aftalens formalisering under hele forhandlingsfasen. Det fremgår ligeledes heraf, at QS tilsyneladende kun har set den omhandlede aftale på en computerskærm, inden han underskrev den ved hjælp af en digital tablet. Under disse omstændigheder og med forbehold for de vurderinger, som det tilkommer den forelæggende ret at foretage, bemærkes, at det ikke forekommer sikkert, at forbrugeren har haft mulighed for at få tilstrækkeligt kendskab til det i hovedsagen omhandlede vilkårs indhold og funktion som omhandlet i den retspraksis, der er nævnt i denne doms præmis 48.
- 53 For det andet bemærkes, at de sagsakter, som Domstolen råder over, ikke indeholder nærmere oplysninger om de oplysninger, som innogy Energie fremlagde inden indgåelsen af aftalen om kontraktvilkårene og konsekvenserne af denne indgåelse.
- 54 Hvad for det tredje angår den særlige placering og opbygning af det i hovedsagen omhandlede vilkår, som ikke har været genstand for nogen individuel forhandling, fremgår det af forelæggelsesafgørelsen, at det fremgår af den første side af en standardkontrakt, der svarer til en fortrykt formular på to sider. For så vidt som aftalen er blevet indgået elektronisk ved hjælp af en computer, og medarbejderne i selskabet innogy Energie stod for navigeringen i denne aftales tekst, havde QS tilsyneladende kun begrænset mulighed for at få adgang til hele dokumentet. Det fremgår således, at dette vilkår, selv om det var placeret på forsiden, kunne overses eller ikke ville få QS' opmærksomhed på samme måde som de oplysninger, som han har underskrevet. Denne aftales anden side, som er den eneste, der er blevet udfyldt af disse medarbejdere, og som er blevet underskrevet af QS, er nemlig begrænset til at nævne alle de individuelle bestemmelser. Det skal ligeledes bemærkes, at det i hovedsagen omhandlede vilkår er blevet indsat i den del af aftalen, der har overskriften »Andre vilkår«, hvilket kunne tyde på, at der er tale om en mindre vigtig bestemmelse.
- 55 Under disse omstændigheder tilkommer det den forelæggende ret at undersøge, om den i hovedsagen omhandlede aftale er tilstrækkeligt læselig, klar og logisk præsenteret til, at en almindeligt oplyst, rimeligt opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger kan få kendskab til kontraktvilkårene, og navnlig om indsættelsen af det vilkår, der fastsætter boden i et særligt afsnit af den nævnte aftale, kan give forbrugeren indtryk af, at der er tale om et accessorisk vilkår.
- 56 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal den forelæggende rets spørgsmål besvares med, at artikel 3, stk. 1, og artikel 5 i direktiv 93/13, sammenholdt med punkt 1, litra e), i bilaget til dette direktiv og dette direktivs artikel 7, skal fortolkes således, at et vilkår i en tidsbegrænset fastprislektricitetsleveringsaftale, der gør det muligt for en leverandør, der har opsagt nævnte aftale inden dens udløb, på grund af forbrugers manglende betaling automatisk at pålægge denne forbruger en fast bod, uafhængigt af det direkte økonomiske tab, som denne leverandør faktisk har lidt, kan være urimeligt. Dette vilkår opfylder de krav om gennemsigtighed, der er

fastsat i artikel 5 i direktiv 93/13, hvis opbygningen og placeringen af det nævnte vilkår i aftalen samt omstændighederne i forbindelse med dennes elektroniske indgåelse, herunder de oplysninger, som den erhvervsdrivende har givet forbrugeren, gør det muligt for en almindeligt oplyst, rimeligt opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger at få kendskab til indholdet og funktionen af det vilkår, som pålægger vedkommende at betale en fast bod, og at vurdere de økonomiske konsekvenser, der følger heraf for den pågældende.

Sagsomkostninger

- 57 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Niende Afdeling) for ret:

Artikel 3, stk. 1, og artikel 5 i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler, sammenholdt med punkt 1, litra e), i bilaget til dette direktiv og dette direktivs artikel 7,

skal fortolkes således, at

et vilkår i en tidsbegrænset fastpriselektricitetsleveringsaftale, der gør det muligt for en leverandør, der har opsagt nævnte aftale inden dens udløb, på grund af forbrugers manglende betaling automatisk at pålægge denne forbruger en fast bod, uafhængigt af det direkte økonomiske tab, som denne leverandør faktisk har lidt, kan være urimeligt. Dette vilkår opfylder de krav om gennemsigtighed, der er fastsat i artikel 5 i direktiv 93/13, hvis opbygningen og placeringen af det nævnte vilkår i aftalen samt omstændighederne i forbindelse med dennes elektroniske indgåelse, herunder de oplysninger, som den erhvervsdrivende har givet forbrugeren, gør det muligt for en almindeligt oplyst, rimeligt opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger at få kendskab til indholdet og funktionen af det vilkår, som pålægger vedkommende at betale en fast bod, og at vurdere de økonomiske konsekvenser, der følger heraf for den pågældende.

Underskrifter